

YABANCI DİLDE KONUŞMAYA VE KONUŞMA ÖĞRETİMİNE DAİR ÖĞRETMEN BİLİŞLERİ: DÜZCE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Zekeriya Hamamcı
Düzce Üniversitesi
zekeriyahamamci@yahoo.com

Özet

Son yıllarda ikinci dil biliş çalışmalarında önemli bir artış görülmektedir. Bu tarz çalışmalar öğretmenlerin öğretmeye dair bilgi ve bilişlerinin nelerden oluştuğuna dair bilgiler, bu bilişlerin nasıl geliştiği ve sınıf uygulamalarına nasıl yansındıklarını sunmuştur. Dilbilgisi alanına nispeten daha fazla olmak üzere okuma ve yazma konularında birçok çalışma olmasına rağmen, konuşma ve dinleme eğitimi üzerine çok az sayıda çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı Düzce Üniversitesi'nde konuşma ve dinleme derslerini veren sekiz İngiliz dili okutmanının konuşma becerisi ve öğretimine karşı bilişlerini araştırmak ve karşılaştırmaktır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen bilişi ve inanışları, Sözlü iletişim, Konuşma öğretimi, Yabancı dil olarak İngilizce.

TEACHER BELIEFS ABOUT SPEAKING AND TEACHING SPEAKING IN A FOREIGN LANGUAGE: DUZCE UNIVERSTY SAMPLE

Abstract

There have been a considerable increase in the field of second language belief studies. These studies have provided data about what constitutes teachers' knowledge and beliefs in their teaching and how these beliefs develop and are reflected in the classroom practices. Although there are numerous studies in the field about teaching reading, writing and especially grammar, there are less studies considering the teaching of speaking and listening. These study aims to analyze and compare the beliefs of eight English Language lecturers at Duzce University about speaking skill and its teaching.

Key Words: Teacher Beliefs and cognitio, Verbal Communication, Teaching Speaking, English as a Foreign Language.

GİRİŞ

Borg (2003) yabancı dil eğitimi kapsamında öğretimin karmaşık bilişsel bir aktivite olduğunu savunmuştur. Öğretmenler uygulama temelli, bilgi, düşünce ve biliş ağından oluşan bağlam duyarlı ve kişisel bir ağıdan çıkarımlarda bulunarak eğitimsel tercihlerde bulunan hareketli, düşünen karar alıcılardır. Daha önceki çalışmalar, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını etkileyen karmaşık bir biliş sistemleri olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, yabancı dil öğretmenlerinin bu örtük bilişlerini ve bunun sınıf içi uygulamalarına etkilerini araştırmak önemlidir. Öğretmen bilişi çalışmalarının çoğu dil öğretimi ve birkaçı da dilbilgisi öğretimi (Borg, 2003; Farrel, 2005) ile okuma yazma öğretimi (Meijer, Verloop & Beijaard, 1999) üzerine gerçekleşmiştir. Konuşma öğretimi üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Bu nedenle, çalışma aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır:

1. Öğretmenlerin yabancı dilde konuşmaya dair bilişleri nedir?
2. Öğretmenlerin yabancı dilde konuşma öğretimine dair bilişleri nedir?

Öğretmen Bilişi

Yabancı dil eğitimi ve öğretimi alanında en önemli alanlardan biri öğretmen bilişidir. Borg (2003) tarafından öğretim uygulamalarıyla ilgili olarak öğretmenlerin sahip olduğu biliş, bilgi ve algıların ilişkisi olarak tanımlanan öğretmen bilişini araştırmak öğretmen bilişlerinin ve bilgilerinin dil sınıflarında nasıl bir etkileşimde bulunduğunu ve eğitimsel davranış, eylem ve uygulamalarını nasıl etkilediği hakkında önemli bilgiler vereceğini

belirtmiştir. Borg (2003) öğretmen bilişini öğretmenlerin neyi bildiğini, düşündüğünü ve ne bildikleriyle ilgili olan öğretimin gözlemlenemeyen bilişsel boyutu olarak tanımlamıştır. Freeman (2002) genel eğitim araştırmalarında öğretmen bilgisinin ve düşüncelerinin önem kazanmasının 1970' li yıllarda gerçekleştiğini vurgulamış olsa da bu değişimin dil öğretimi çalışmalarına 1990' lı ortalarına kadar yansımadığını ifade etmiştir. İngilizce' nin başka dil konuşucularına öğretimi üzerine çalışan Johnson (1994), öğretmen bilişinin doğrudan gözlemlenemediği için hem tanımının hem de çalışılmasının zor olduğunu vurgulamıştır. Kagan (1992) öğretmen bilişinin öğretim ve öğrenme hakkında belirsizce sahip olunan varsayımlardan ve algılamalardan oluştuğunu; Hampton (1994) ise öğretmen bilişlerinin genellikle sabit olduğunu ve öğretmenlerin öğrencilere sunduğu öğretimin doğasını yansıttığını belirtmiştir. Johnson' a (1994) göre öğretmen inanışlarına dair yapılan eğitimsel araştırmalar üç temel varsayıma sahiptir:

- Öğretmen inanışları algılamayı ve düşünceyi etkiler.
- Öğretmen inanışları öğretim ile ilgili bilginin sınıf uygulamalarına nasıl dönüştürüldüğüne dair bir role sahiptir.
- Öğretmen inanışlarını anlamak, öğretim uygulamalarını ve öğretmen eğitim programlarını geliştirmek için önemlidir.

Dil öğretim alanında öğretmen inanışları, öğretim sistemlerine dair kişisel bilgi ve inanışların öğretmen kararlarına ve uygulamalarına nasıl etkide bulunduğunu görmek için araştırılmıştır (Borg, 2003; Burns, 1992; Golombek, 1998). Ayrıca Richards, Gallo, ve Renandya (2001) öğretmen bilişi çalışmalarının öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını nasıl kavramsallaştırdığını anlama sürecinin önemli bir parçasını oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Borg (2003) öğretmen bilişi çalışmalarının öğretimin psikolojik bağlamını kısmen veya tamamen tarif edeceği varsayılan çoklu sınıflandırmalardan oluştuğunu ifade etmiştir. Bir yanda farklı sınıflandırmaların birbirleriyle örtüşmesi görülürken; diğer bir yanda da farklı sınıflandırmaların öğretmen bilişinin farklı boyutlarına vurgular yapması görülmektedir. Shulman (1987) öğretmen bilişini öğretmenlerin pedagojik bilgileri ve pedagojik uslama olarak açıklamaktadır.

Borg (2006) öğretmen bilişi üzerine yapmış olduğu araştırmada öğretmen bilişlerinin içsel ve dışsal etmenlerden etkilenebileceğini ve öğretmenlerin bilişleriyle uygulamaları arasında bir ilişki olduğunu ve bu bilişlerle uygulamaların zaman içerisinde gelişebileceğini ifade etmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, öğretmenlerin yabancı dilde konuşmaya dair bilişlerini ölçen çalışma doğrultusunda hazırlanmış anket kullanılarak Düzce Üniversitesi hazırlık biriminde konuşma ve dinleme dersi veren sekiz okutmanın yabancı dilde konuşmaya dair bilişleri incelenmiştir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2011-2012 öğretim yılında Düzce Üniversitesi İngilizce Hazırlık Birimi'nde konuşma ve dinleme dersi veren okutmanlar oluşturmaktadır. Anketin uygulandığı gün okulda olan rasgele seçilmiş sekiz İngilizce konuşma ve dinleme dersleri veren okutman anketi cevaplamıştır. Uygulamaya katılan okutmanların tümü bayandır ve tümü İngiliz dili eğitimi alanında üç ile sekiz yıl arası tecrübeye sahiptir. Katılımcıların çalışma kapsamında cevapladıkları anketlerin tümü geçerli sayılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, çalışma doğrultusunda geliştirilen öğretmenlerin yabancı dilde konuşmaya dair bilişlerini ölçen anket kullanılmıştır. Bu anketin oluşturulmasında uzman görüşleri alınmış ve anketin güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin konuşma bilişini ölçen anket toplamda 20 maddeden oluşan 5'li Likert tipi ölçektir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama aracı olarak kullanılan öğretmenlerin konuşma bilişi Ölçeği' nde yer alan tüm ifadeler için "Kesinlikle katılmıyorum (1)", "Katılmıyorum (2)", "Kararsızım (3)", "Katılıyorum (4)", "Kesinlikle katılıyorum (5)" dereceleri kullanılmıştır. Veriler SPSS 16.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilen cevapların frekans dağılımları, yüzdelik ve ortalama hesaplamaları yapılmıştır.

BULGULAR

Bu araştırmada elde edilen bulgular ölçülen öğretmen konuşma bilişlerinin ölçüldüğü ölçek içerisindeki sorulara verilen yanıtlardan elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır. Tablo 1' de çalışma kapsamında okutmanların vermiş oldukları cevapların istatistiki sonuçları verilmiştir.

Tablo 1: Okutmanların vermiş oldukları cevapların istatistiki sonuçları

	1. Kesinlikle Katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Kararsızım	4. Katılıyorum	5. Kesinlikle katılıyorum
1. Yabancı dili mükemmel bir aksanla konuşmak önemlidir.		50	25	12.5	12.5
2. Yabancı dil konuşabilmek için hedef dilin konuşulduğu kültürün öğrenciler tarafından bilinmesi gereklidir			25	75	
3. Yabancı dil öğrenme o dilde iletişim kurabilme anlamına gelmektedir.					100
4. Yabancı dil öğrenme genellikle birçok dilbilgisi kuralı ve kelime öğrenme anlamına gelmektedir.		12.5	25	62.5	
5. Konuşma becerisinin gelişiminde sıkça tekrar ve uygulama yapmak önemlidir.				25	75
6. Sınıf içerisinde öğrenciler konuşurken hedef dilde hata yaptıklarında müdahale ederim.		62.5	37.5		
7. Konuşma esnasında öğrencilerin yaptığı hatalar hoş görülmemelidir.			12.5	37.5	50
8. Sınıf içerisinde hedef dili sıklıkla kullanırım.		12.5		25	62.5
9. Konuşma becerisine sınıf içerisinde yeteri kadar zaman ayırırım.				25	75
10. Öğreticiler öğrencileri için bir model olmalıdır.				25	75
11. Yabancı dil öğrenmenin en önemli kısmı konuşmayı öğrenmektir.		25	25	25	25
12. Yabancı dilde konuşma oldukça zordur.	25		25	37.5	12.5
13. Herkes yabancı dilde konuşmayı öğrenebilir.		25	25	25	25
14. Yabancı dilde konuşma anlamaktan daha kolaydır.	37.5	37.5	25		
15. Konuşma becerisini öğrenme diğer becerilerden farklıdır.		25		37.5	37.5
16. Yabancı dilde konuşurken kendimden eminimdir.				62.5	37.5
17. Yabancı dilde konuşurken utanırım.	25	50	12.5	12.5	
18. Telaffuz yabancı dilde konuşmada önemlidir.		25		50	25
19. Yabancı dil en iyi konuşulduğu yerde öğrenilir.			50		50
20. Sınıf içi etkinliklerinde ders kitabına bağlı kalırım.				100	

Buna göre 1. ve 18. maddelerde yabancı dilde konuşurken aksan ve telaffuz önemine dair katılımcılar farklı biliş örnekleri sergilemiştir. "Yabancı dilde mükemmel bir aksanla konuşmak önemlidir" cümlesinde "katılıyorum" ve kesinlikle katılıyorum" tercihleri %25 oranında gerçekleşirken, "telaffuz yabancı dilde önemlidir" cümlesinde "katılıyorum" ve kesinlikle katılıyorum" tercihleri %75 oranına sahip olmuştur.

Yabancı dilin öğrenilmesinde hedef dil konuşucularının kültürünü öğrenmenin önemli olduğu ve dilin konuşulduğu yerde öğrenilmesine dair görüşlerde bir paralellik söz konusudur. Her iki maddede katılımcılar olumlu tercih beyan etmişlerdir.

Ancak yabancı dil öğrenmeye dair bilişlerini ölçmeye çalışan 3. ve 4. maddelerde katılımcılar farklı görüşler bildirmiştir. “Yabancı dil öğrenme o dilde iletişim kurabilme anlamına gelmektedir” maddesinde tüm katılımcılar aynı fikirdeyken (%100) “Yabancı dil öğrenme birçok dilbilgisi kuralı ve kelime öğrenme anlamına gelir” maddesinde katılımcılar %62.5 oranında “katılıyorum” yorumunu yapmışlardır ve bu da bir önceki soruya verdikleri yanıtla farklı bir çizgi oluşturmaktadır. Yine bununla paralel olan 11. madde “Yabancı dil öğrenmenin en önemli kısmı konuşmayı öğrenmektir.” katılımcılar tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Katılımcıların %25’ i “katılmıyorum”, %25’ i “kararsızım”, %25’ i “katılıyorum”, %25’ i “kesinlikle katılıyorum” yorumunda bulunmuştur.

Katılımcılar konuşma becerisinin gelişimi için sıkça tekrarın önemi konusunda büyük bir fikir birliği göstermişlerdir. Bu madde için iki katılımcı “katılıyorum” (%25) yorumunu yaparken altı katılımcı da (75) “kesinlikle katılıyorum” yorumunda bulunmuştur.

Öğrenci hatalarına dair öğretmen inanışlarının değerlendirildiği 6. ve 7. maddelere yorumlarda bir tutarlılık söz konusudur. Konuşma esnasında öğrenci hatalarına müdahale etme %62.5 oranla tercih edilmezken; öğrencilerin konuşma hatalarının hoş görme %37.5 “katılıyorum” ve %50 “kesinlikle katılıyorum” yorumlarını almıştır.

Hedef dilin sınıf içerisinde öğretmenler tarafından kullanımı ile ilgili olan 8., 10. 16. ve 17. maddelere yapılan yorumlarda 17. madde “yabancı dilde konuşurken utanırım” dışında bir uyum söz konusudur. Katılımcıların çoğu sınıf içerisinde hedef dili sıklıkla kullandığı (%25 “katılıyorum”, %62.5 “kesinlikle katılıyorum”), öğretmenlerin öğrencileri için model olması gerektiği (%25 “katılıyorum”, %75 “kesinlikle katılıyorum”), yabancı dilde konuşurken kendilerinden emin oldukları (%62.5 “katılıyorum”, %37.5 “kesinlikle katılıyorum”) yorumunu yapmıştır. Ancak 17. madde “yabancı dilde konuşurken utanırım” farklı bir dağılım sergilemiştir. Katılımcıların %75’ i “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” yorumunu yaparken, %25’ i “kararsızım” ve “katılıyorum” yorumunu tercih etmiştir.

Katılımcılar %25 oranında katılıyorum ve %75 oranında kesinlikle katılıyorum yorumunu tercih ettikleri 9. maddede konuşma becerisine sınıf içerisinde yeteri kadar zaman ayırdıkları fikrini benimsemişlerdir.

12., 13., 14., ve 15. maddeler katılımcı yorumlarının en dağınık yüzdelerine sahiptir. Bu maddelerde yabancı dilde konuşmanın zorluğu ve diğer becerilerle kıyaslanması söz konusudur. 12. madde “Yabancı dilde konuşma oldukça zordur” %25 “kesinlikle katılmıyorum”, %25 “kararsızım”, %37.5 “katılıyorum” ve %12.5 “kesinlikle katılıyorum” yorumlarını alırken; 13. madde “Herkes yabancı dilde konuşmayı öğrenebilir” %25 “katılmıyorum”, %25 “kararsızım”, %25 “katılıyorum”, %25 “kesinlikle katılıyorum” yorumuna sahip olmuştur. Bu noktada yabancı dil konuşmasına dair olumlu ve olumsuz cevapların oranları %50 olurken katılımcıların yorumları bir tutarlılık sergilemiştir.

Yabancı dilde konuşmanın anlama becerisine göre daha kolay olduğunu belirten 14. maddede katılımcılar %37.5 “kesinlikle katılmıyorum” ve %37.5 “katılmıyorum” yorumlarını yapmıştır. Yine konuşma becerisinin diğer becerilerle kıyasının yapıldığı 15. maddede katılımcılar konuşma becerisinin diğer becerilerden farklı olduğu yorumunu yapmışlardır (%37.5 “katılıyorum” ve %37.5 “kesinlikle katılıyorum”).

Katılımcıların konuşma öğretimi ve sınıf içi etkinliklerde ders kitabına bağlı kalma ile ilgili 20. maddeye yorumları tam bir uyum göstermiştir. Katılımcıların tümü “Sınıf içi etkinliklerinde ders kitabına bağlı kalırım” maddesine “Katılmıyorum” yorumunu getirmiştir.

SONUÇ

Bu küçük ölçekli çalışma İngilizce'yi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin konuşma ve konuşma öğretimine dair bilişlerini incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Düzce Üniversitesi İngilizce hazırlık birimi'nde 2011-2012 öğretim yılında çalışan sekiz okutmanın konuşma bilişlerini ölçmeye çalışan anket sorularına yanıtları çoğunlukla uyum göstermiştir. Buna göre katılımcılar yabancı dil öğrenmenin o dilde iletişim kurabilme anlamına geldiği (%100 "kesinlikle katılıyorum"), konuşma becerisinin gelişiminde sıkça tekrar ve uygulamanın önemli olduğu (%25 "katılıyorum" ve %75 "kesinlikle katılıyorum"), konuşurken öğrenci hatalarının hoş görülmesi gerektiği (%37.5 "katılıyorum" ve %50 "kesinlikle katılıyorum"), hedef dilin sınıf içerisinde sıklıkla kullanıldığı (%25 "katılıyorum" ve %62.5 "kesinlikle katılıyorum"), sınıf içerisinde konuşma becerisine yeteri kadar zaman ayırdığı (%25 "katılıyorum" ve %75 "kesinlikle katılıyorum"), kendilerinin bir dil modeli olduğu (%25 "katılıyorum" ve %75 "kesinlikle katılıyorum"), konuşma becerisinin diğer becerilerden ayrı olduğu (%37.5 "katılıyorum" ve %37.5 "kesinlikle katılıyorum"), yabancı dilde konuşurken kendilerinden emin olduğu (%62.5 "katılıyorum" ve %37.5 "kesinlikle katılıyorum"), telaffuzun yabancı dilde konuşmada önemli olduğu (%50 "katılıyorum" ve %25 "kesinlikle katılıyorum") ve sınıf içi etkinliklerde ders kitabına bağlı kaldığı (%100 "katılıyorum"), yabancı dilde konuşmanın anlamaktan daha kolay olduğu (%37.5 "katılmıyorum" ve %37.5 "kesinlikle katılıyorum"), yabancı dilde konuşurken utandığı (%50 "katılmıyorum" ve %25 "kesinlikle katılmıyorum") yorumunu yapmışlardır.

Katılımcıların yorumlarında farklılık gösteren maddeler de mevcuttur. Buna göre katılımcılar yabancı dili mükemmel bir aksanla konuşmanın önemi (%50 "katılmıyorum", %25 "kararsızım" ve %25 "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum"), yabancı dil öğrenmenin en önemli kısmı konuşmayı öğrenme olduğu (%25 "katılmıyorum", %25 "kararsızım" ve %50 "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum"), yabancı dilde konuşmanın oldukça zorluğu (%25 "kesinlikle katılmıyorum" %25 "kararsızım" ve %50 "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum"), herkesin yabancı dilde konuşmayı öğrenebileceği (%25 "katılmıyorum" %25 "kararsızım" ve %50 "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum"), yabancı dilin en iyi konuşulduğu yerde öğrenileceği (%50 "kararsızım" ve %50 "kesinlikle katılmıyorum") yorumunu yapmışlardır.

Çalışmada yabancı dilde konuşma ve konuşma öğretimi bilişlerine dair fikirlerine başvuru katılımcıların sayısı sekiz olduğu düşünüldüğünde genellemelerde bulunma güvenilir sonuçlar sunmayabilir. Fakat bu veriler öğretmen bilişi konusunda gerek yabancı dil öğreticileri gerekse de uzmanlar için bu alanda yapılan çalışmaların genellikle dilbilgisi, okuma ve yazma üzerine yapıldığı dikkate alındığında önemli bir kaynak teşkil edecektir.

Çalışmada elde edilen veriler katılımcıların kullanılan ankete vermiş oldukları yanıtlardan oluşmaktadır. Bu noktada öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında neler yaptıklarını bilmeden öğretmen bilişlerinin sadece elde edilen anket verileri ile incelemesinin bu alanda ne kadar yeterli olacağı tartışılmalıdır. Bu bağlamda öğretmen yanıtlarının sınıf içi uygulamaları yansıtmadığını ölçen daha kapsamlı ve uzun süreli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Not: Bu çalışma 25-27 Nisan 2013 tarihlerinde Antalya'da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen " International Conference on New Trends in Education – ICONTE – 2013 "da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Borg, S. (2003). Teacher cognition in language teaching: A review of research on what language teachers think, know, believe and do. *Language Teaching*, 36(2), 81-109.

Borg, S. (2006). *Teacher cognition and language education: Research and practice*. London: Continuum.

Burns, A. (1992). Teacher beliefs and their influence on classroom practice. *Prospect*, 7(3), 55-66.

Farrell, T. S. C., & Lim, P. C. P. (2005). Conceptions of grammar teaching: A case study of teachers' beliefs and classroom practices. *TESL-EJ*, 9(2), 1-13.

Freeman, D. (2002)The hidden side of thework: Teacher knowledge and learning to teach. *Language Teaching* 35, 1–13.

Golombek, P. R. (1998). A study of language teachers' personal practical knowledge. *TESOL Quarterly*, 32(3), 447-464.

Hampton, S. (1994). Teacher change: Overthrowing the myth of one teacher, one classroom. In T. Shanahan (ed.), *Teachers thinking, teachers knowing* (pp. 122-140). Illinois: NCRE.

Johnson, K. E. (1994). The emerging beliefs and instructional practices of preservice English as a second language teachers. *Teaching & Teacher Education*, 10 (4): 439-452.

Kagan, D. M. (1992). Implications of research on teacher belief. *Educational Psychologist*, 27, 65-90.

Meijer, P.C., Verloop, N., & Beijard, D. (1999). Exploring language teachers' practical knowledge about teaching reading comprehension. *Teaching & Teacher Education*, 15,59-84.

Richards, J.C., Gallo, P. B., & Renandya, W. A. (2001). Exploring Teachers' Beliefs and the Processes of Change. *PAC Journal*, 1,1, 41-58.

Shulman, L.S. (1987) Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review* 57, 1–22.